

Tekst 2 De gedachteloosheid van de Gorillas-fiets

(1) Ineens zijn ze overal in de grote steden, de bezorgers van Gorillas, Getir, Flink en Zapp. Ze razen op elektrische fietsen door de straten, elke fietstocht een olympische sprint op weg naar iemand die nu-nu-nu komijnzaad moet hebben, wat flessen wijn, of alleen een pakje sigaretten.

(2) Die vergelijking met olympische sport verzin ik niet zelf. “Net als een olympisch atleet gaan we tot het uiterste”, zei Gorillas-manager Batuhan Aydin afgelopen week in NRC. In de magazijnen wordt hiphop en techno gedraaid om de werknemers energiek te houden. Aydin: “We doen bij dit bedrijf alles in een gestoord, ongeloofelijk tempo.” Wonderbaarlijk genoeg leek hij dit als iets positiefs te beschouwen.

(3) “Maar... maar... staat die flitsbezorging niet haaks op trends als mindfulness en vertraging?”, vraag ik na lezing van het stuk. Mijn gesprekspartners kijken me meewarig aan. De wereld is groter dan jouw brave bubbeltje, zeggen ze; snellere service wint altijd.

(4) Waarom wind ik me zo op? Is het nostalgie naar de tijd dat verlangen kon bestaan zonder onmiddellijk bevredigd te worden? Een beetje. Is het ergernis over de bezorgers, die verwikkeld lijken in ritten op leven en dood? Ja, ook. Maar het is meer dan dat, concludeer ik uiteindelijk. Hoeveel ik er zelf ook van houd, ik voel een instinctieve weerstand tegen nóg meer gemak. De vraag is namelijk: waar houdt het op?

(5) Zoals water naar het laagste punt

vloeit, zo beweegt de mens naar de makkelijkste optie, oftewel: de optie met de minste frictie. ‘Frictie’ betekent zoiets als weerstand of wrijving. Filosoof Miriam Rasch geeft in haar essayboek *Frictie* allerlei voorbeelden van ‘frictieloos design’: apps als Uber, die je een interactie met de chauffeur besparen, en de automatische antwoordsuggesties van Gmail. Door dit soort technologie verspillen we steeds minder tijd, en dat is natuurlijk prettig. Maar is frictieloosheid altijd winst?

(6) Dat frictie ook waardevol kan zijn, erkennen we grappig genoeg wel als het gaat om kunst. Goede kunst moet ‘schuren’, onvoorspelbaar zijn, ons uit ons dagelijks stramien halen. We wantrouwen kunst die te soepel naar binnen glijdt. Ik word wel eens gepest omdat ik van Dire Straits¹⁾ houd – te makkelijk, aldus de fijnproevers.

(7) Frictie verstoort de automatische piloot; daarom is ze belangrijk voor kunst en verstorend voor commercie. Een consument moet gedachteloos kunnen scrollen, klikken en betalen. Die gedachteloosheid, het gemak waarmee we door allerlei dagelijkse handelingen bewegen, heeft iets verslavends. En precies dat is waarover ik me zorgen maak. Hoe minder frictie er is, vermoed ik, hoe lager onze tolerantie ervoor wordt. We zouden nu een woedeaanval krijgen van de tijd die het vroeger kostte om de weg te vinden in een vreemde stad. Misschien vinden we het over tien jaar wel een olympische prestatie om zelf naar de bakker te lopen.

(8) Het ene gemak lokt het andere
85 uit. Wat nou als we door onze lage
frictietolerantie dingen opgeven die
we eigenlijk, als we erover nadenken,
belangrijker vinden dan wat extra
gemak? Neem gezichtsherkennings-
90 technologie: veel mensen vinden dat
nu nog te ver gaan. Ondertussen
wordt het in Rusland al gebruikt als
betaalmiddel in de metro. “Waarom
niet, het lijkt me wel handig”, aldus
95 een laconieke Rus gisteren in NRC.
In Schotland gebruiken negen
schoolkantines sinds deze week
gezichtsherkenning aan de kassa:
alles voor de efficiëntie.
100 **(9)** In de EU zal dit niet gebeuren,
zeggen deskundigen. Dat mag niet

van de Europese privacywetgeving.
Maar gezichtsherkenning wordt wel
steeds meer ingezet als toegangs-
105 controle bij kantoren en festivals,
meldde BNR vorige week. Zal het
water niet ook hier naar het laagste
punt vloeien? Hoe verleidelijk is het
om nog meer dingen gedachteloos te
110 doen!

(10) Principes leggen het af tegen
gemakzucht, dat zal iedereen
herkennen die wel eens routineus op
‘alle cookies accepteren’ heeft
115 geklikt. Juist omdat het zo werkt,
bezie ik mijn gemakzucht met
argwaan. Die moet getemd worden,
niet aangemoedigd – zoals de
flitsbezorgers doen.

Floor Rusman, NRC Handelsblad, 23 oktober 2021

Floor Rusman werkt als redacteur bij NRC Handelsblad.

noot 1 Dire Straits: Britse rockband die actief was van 1977 tot en met 1995

Tekst 2 De gedachteloosheid van de Gorillas-fiets

- 2p 15 In alinea 1 wordt veel nadruk gelegd op de snelheid van flitsbezorgers.
Citeer uit alinea 1 drie afzonderlijke woord(groep)en waarin dit duidelijk tot uitdrukking komt.
- 1p 16 Uit alinea 2 blijkt een verschil van mening tussen Gorillas-manager Batuhan Aydin en de auteur van tekst 2.
Beschrijf dit verschil van mening.
Geef antwoord in een of meer volledige zinnen en gebruik voor je antwoord niet meer dan 30 woorden.
- 1p 17 In alinea 3 schetst de auteur een bepaald beeld van zichzelf.
Hoe schildert de auteur zichzelf af in alinea 3?
A als betweterig
B als kritisch
C als naïef
D als traag
- 1p 18 “Waarom wind ik me zo op?” (regel 30)
Citeer drie afzonderlijke woorden uit alinea 4 die het best verklaren waarom de auteur zich zo opwindt.
- 1p 19 “Zoals water naar het laagste punt vloeit, zo beweegt de mens naar de makkelijkste optie” (regels 42-44)
Citeer uit alinea 1 tot en met 4 het zinsgedeelte waarin hetzelfde wordt uitgedrukt als in dit citaat.
- 2p 20 In alinea 4 wordt gesuggereerd dat onze neiging naar nog meer gemak mogelijk niet zal ophouden.
Noem twee redenen die hiervoor worden gegeven. Baseer je antwoord op alinea 7 en alinea 8.
- 2p 21 “Maar is frictieloosheid altijd winst?” (regels 55-56)
Uit tekst 2 blijkt dat frictieloosheid onder twee voorwaarden als winst kan worden beschouwd.
Welke twee voorwaarden zijn dat? Neem de nummers uit onderstaande zin over en zet je antwoord daarachter.
Baseer je antwoord op alinea 5 en alinea 8.
Frictieloosheid kan als winst worden beschouwd als ...(1)... en ...(2)...

“Hoe minder frictie er is, vermoed ik, hoe lager onze tolerantie ervoor wordt.” (regels 75-77)

- 1p 22 Leg uit wat er met deze uitspraak wordt bedoeld. Neem de nummers uit onderstaande zin over en zet je antwoord daarachter.
Maak in je antwoord **geen** gebruik van de woorden ‘frictie’ en ‘tolerantie’ (of woorden die daarvan zijn afgeleid).

Hoe gemakkelijker ...(1)... , hoe moeilijker ...(2)...

- 1p 23 Welk verwijt krijgen de flitsbezorgers in tekst 2? Baseer je antwoord op alinea 10.

- 1p 24 Hoe valt de houding van de auteur tegenover het onderwerp het best te karakteriseren?

- A angstig en negatief
- B kritisch en bezorgd
- C minachtend, maar betrokken
- D nieuwsgierig, maar somber

Bronvermelding

Een opsomming van de in dit examen gebruikte bronnen, zoals teksten en afbeeldingen, is te vinden in het bij dit examen behorende correctievoorschrift.